

## Türkiye Cümhuriyetile Fransa Hükûmeti arasında Türkiye - Suriye hududu üzerindeki demiryolların işletilmesi tarzına dair aktedilen mukavelenin tasdiki hakkında 1/529 numaralı kanun lâyihası ve Hariciye ve Nafia encümenleri mazbataları

T. C.

Başvekâlet

Muamelât müdürlüğü

Sayı 6/431

20-II-1933

### B. M. M. Yüksek Reisliğine

Türkiye - Suriye hududu üzerindeki demiryolların işletilmesi tarzına dair Türkiye - Fransa arasında yapılan mukavelenin tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 18-II-1933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur efendim.

Başvekil

İsmet

### Esbabı mucibe

Türkiye - Suriye hududu üzerindeki demiryolların işletilmesine dair Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile Fransa Cümhuriyeti Hükûmeti arasında Ankarada 27 teşrinievvel 1932 tarihinde akit ve imza edilen mukavelename metninin türkçe ve fransızca nüshaları işbu kanun lâyihasile birlikte Büyük Millet Meclisinin tetkik ve tasvibine arzolundu.

Tarini imzasından itibaren mevkiî tatbika konulması mukarrer bulunan mukavelenamede hattın adanadan Fevzipaşaya kadar olan kısmın işletilmesi Hükûmetimize bırakılmış ve 1921 itilâfnamesi muktazasınca teşkili ve Bağlat şirketi makamına kaim olması lâzım gelirken henüz bu vecibeyi yerine getirmemiş olan şirketin yerine Toprakkale - Payas, Fevzipaşa - Meydanekbez ve çobanbey - Nusaybin hatlarını işletecek fransız sermayeli bir türk şirketinin teşkili ve bunda Hükûmetimize bir hisse iştirak tanınması takarrür etmiştir.

Hattın Adana - Fevzipaşa kısmının işletilmesi hakkını Hükûmetimize devretmek mukabilinde işbu kısmı halen işletmekte bulunan fransız şirketinin faaliyete başladığı andan itibaren hattı bize devredeceği tarihe kadar işletmeden mütevellit kazancı üzerinde Hükûmetimizce her hangi bir mutalebede bulunulmaması takarrür etmiş ve bu esas mukaveleye dercolunmuştur.

Mevcut gayri tabii vaziyeti katî surette hal ile hudut üzerindeki münakalatı iki tarafın müteakabil menfaatlerine uygun bir surette tanzimini istihdaf eden işbu mukavelenamenin tasdikını ve buna müteallik kanun lâyihasının kabulünü yüksek tasviplerine arzeylerim.

**Hariciye encümeni mazbatası**

**T. B. M. M.**  
*Hariciye encümeni*  
*Karar No. 3*  
*Esas No. 1/529*

17 - XII - 1933

**Yüksek Reisliğe**

Türkiye Suriye hududu üzerindeki demiryollarının işletilmesi tarzına dair Türkiye Cumhuriyeti ile Fransa arasında Ankarada 27 birinci teşrin 1932 de akit ve imza edilmiş olan mukavelenin tasdikı hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 18-II-1933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası ve esbabı mucibesi Hariciye Vekili Beyin huzurile tetkik ve müzakere edildi. Hükûmetin esbabı mucibesinde dermeyan edilen mütalealara iştirak eden

encümenimiz bu kanun lâyihasını tasvip etmiş ve havalesi mucibince Nafia encümenine tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdimini kararlaştırmıştır.

Hariciye E. R. N.	M. M.	Kâtip
Sıvas	Sıvas	Diyarbakir
<i>Necmettin Sadık</i>	<i>Necmettin Sadık</i>	<i>Zeki Mesut</i>
Aza	Aza	
Kocaeli	Elâziz	
<i>Reşit Saffet</i>	<i>Fazıl Ahmet</i>	

**Nafia encümeni mazbatası**

**T. B. M. M.**  
*Nafia encümeni*  
*Karar No. 3*  
*Esas No. 1/529*

15 - III - 1934

**Yüksek Reisliğe**

Türkiye ve Suriye hududu üzerindeki demiryollarının işletilmesi tarzına dair Türkiye Cumhuriyeti ile Fransa arasında Ankarada 27 birinci teşrin 1932 de akit ve imza edilmiş olan mukavelenamenin tasdikı hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 18-II-1933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası ve esbabı mucibesi ve Hariciye encümeni mazbatası Nafia vekili Beyin huzurile okunup görüşüldü. Encümeni-

miz de Hariciye encümeninin reyine iştirak ve kanun lâyihasını tasvip ile Heyeti Umumiyyeye arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe takdimine karar verilmiştir.

Na. E. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza
Samsun	Erzincan	Manisa	Niğde
<i>Etem</i>	<i>A. Samih Osman</i>	<i>Halit</i>	
Aza	Aza	Aza	
Tekirdağ	Eskişehir	İsparta	
<i>M. Rasim</i>	<i>Ahmet</i>	<i>H. Hüsnü</i>	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Türkiye - Suriye hududu üzerinde demiryolların işletilmesi tarzına dair Türkiye - Fransa Hükûmetleri arasında yapılan mukavelenin tasdiki hakkında kanun lâyihası*

**MADDE 1** — Türkiye - Suriye hududu üzerindeki Demiryolların işletilmesi tarzına dair Türkiye ile Fransa arasında Ankarada 27 teşrinievvel 1932 tarihinde akit ve imza olunan mukavelename tasvip ve kabul edilmiştir.

**MADDE 2** — İşbu kanun mevzu bahis mukavelenamenin imzası tarihi olan 27 teşrinievvel 1332 tarihinden itibaren meridir.

**MADDE 3** — İşbu kanunun icrasına Harici-

ye, Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

18 - II - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâi</i>
Da. V.	Ha. V. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaka</i>	<i>Ş. Kaya</i>	<i>M. Abdülhalik</i>
Mf V.	Na. V.	İk. V.
<i>Dr. Reşit Galip</i>	<i>Hilmi</i>	<i>M. Celâl</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

## MÜŞTEREK BEYANNAME

Türkiye Hükûmeti

ve

Fransa Hükûmeti

Türkiye - Suriye hududu üzerinde dostça bir mesai teşriki rabıtalarmı kuvvetlendirmek arzusu ile hareket ederek ve İskenderon ile Nuseybin'in ilerisi arasındaki «Bağdat demiryolları» kısmının normal bir tarzda işlemesi şartlarını 20 teşrinievvel 1921 tarihli Ankara itilâfnamesinin 10 uncu maddesi ruhu dahilinde tayin etmenin ve bu demiryolunu şarka doğru temdidi. temin eylemenin kendi müttekabil menfaatleri muktezasından olduğunu teslim eyleyerek mezkûr şebekeyi kıymetlendirmeğe tekml ihtimamlarını sarf ve bu maksatla, Türkiyeve Suriye arasındaki münakalât nefine uygun makul bir rejim tesis etmek üzere Bağdat demiryolları imtiyazını haiz şirket içinde bir itilâf aktini her iki tarafın teşriki mesaisile teshil eylemek niyetinde olduklarını beyan ederler.

İşbu niyetlerin tahakkukunu temin için Yüksek Âkit Taraflar:

- a) Bu gün mevcut işletme usulünün azamî bir sene mühlet zarfında tasfiyesine tevessül etmeği,
- b) Katî bir rejimin teessüsüne intizaren, şimendifer şebekesinin normal işlemlerini ve bu şebekenin heyeti mecmuası üzerinde münakalâtın kesilmemesini müştereken temin eylemeği,
- c) Bu maksatla yukarıda mezkûr bir sene mühlet zarfında, gerek merbut protokol ahkâmına tevfikân teşkil olunmuş kumpanyalar vasıtasile, gerek, bu protokolün tatbıkı iktihamı gayrikabil müşkülâta uğrarsa güdülen işbu gayeye uygun düşecek doğrudan doğruya veya vasıtalı diğer her nevi idare şekline tevessül ile muvakkat bir işletme tarzına müteallik bir itilâf aramağı kararlaştırmışlardır.

Bu gün mevcut işletme usulünün tasfiyesi için lâzım azamî bir senelik mühletin inkızasına ve yeni bir muvakkat rejimin teessüsüne kadar şimdiki vaziyet tadil edilmeyecektir. Böyle olmakla beraber, Adana - Fevzipaşa kısmı işbu itilâfın imzasından altı ay sonra Türkiye Hükûmetine teslim edilecektir.

Ankara - 27 teşrinievvel 1932

*Dr. Tefik Rüşti*  
*Charles de Chambrun*

## YENİ BİR REJİMİN TESİSİNE VE ŞİMDİKİ İŞLETME İDARESİNİN TASFİYESİNE MÜTEALLİK PROTOKOL

### Madde — 1

Türkiye Hükûmeti, Pozanti - Adana - Fevzipaşa hattının işletilmesini temin edecektir.

Türkiye arazisi dahilinde kâin bulunan Payas - Toprakkale, Fevzipaşa - Meydanı Ekbez ve Çobanbey - Nuseybin kısımlarının işletilmesi Türk kanunlarına tevfikân teşkil edilmiş olup Türk sermayelerinin de iştirak edebileceği Fransız sermayeli bir şirkete tevdi olunacaktır. Mezkûr şirket, işbu işletmenin şartlarını tayin için Türkiye Hükûmeti ile anlaşacaktır.

Suriye arazisi dahilinde kâin bulunan İskenderon - Payas, Meydanı Ekbez - Çobanbey ve Nuseybinden ileriye Suriye arazisindeki imtidat hatlarının işletilmesi Fransız kanunlarına tevfikân teessüs edecek bir şirkete tevdi olunacaktır.

### Madde — 2

Münakalât şartlarını tanzim için Türkiye Devlet demiryolları ile Türk şirketi ve Fransız şirketi aralarında bir itilâf yapılacaktır.

Bu itilâf bilhassa :

a) Türk şirketi ve Fransız şirketi katarlarının Türkiye Devlet demiryolları tarafından işle-tilen Toprakkale - Fevzipaşa kısmından mürur harcı vermek suretile geçmeleri hakkına,

b) Her üç işletme idaresini alâkadâr eden bu kısımdaki nakliyat tarifelerinin tespiti şart-larına, taallûk edecektir.

Bu kısım üzerinde esas itibarile hiç bir mütefavit tarife vazedilmeyecektir. Bununla bera-ber, işbu kaide hilâfında hareket edilmesini iltizam edecek hususatı iki Hükûmet, ledelicap müttefikân tetkik etmek hakkını muhafaza ederler.

30 mayıs 1926 tarihli Ankara itilâfnamesinin 5 inci lâhikası olan protokolda tespit olunan şartlar dairesinde, Türkiye Meydanı Ekbezden Çobanbeye kadar Suriye arazisi üzerinde şimen-diferle askerî nakliyatını yapmak hakkını haiz olacak ve Suriye, Çoban Beyden Nuseybine kadar Türkiye arazisi dahilinde şimendiferle askerî nakliyat yapmak hakkına malik bulunacaktır.

#### Madde — 3

Malzeme ile havayıcın taksimi alâkadârlar arasında müttefikân yapılacaktır.

İşbu taksimde uyuşulamadığı takdirde Cemiyeti Akvam münakalât ve transit teşkilâtı tarafından tayin olunacak bir hakeme müraat edilecektir.

#### Madde — 4

Birinci maddenin birinci fıkrasında istihdaf olunan kısımın halen işletmekte olan Fransız şirketinin uhdesine geçtiği tarihten Türk Hükûmetine teslimi tarihine kadar işletme hasılatı üzerinde her muta-lebeden Türkiye Hükûmeti, kendi namına, feragat eder ve bu işletmeye müteallik hesabattan kendi-sine isabet eden hisse için, katı ibra verir.

#### Madde — 5

Bu protokolün imzası tarihinden itibaren on beş sene müddetle Türkiye ve Suriye, evveleminde mutabık kalmaksızın iştirâ haklarını istimal eyleyemeyeceklerdir, meğer ki işbu müddet zarfında bu şimendiferin katı rejimini tesbit için bir itilâf aktedilmiş ola.

Böyle olmakla beraber, Payas - Toprakkale ve Fevzipaşa meydanı Ekbez kısımlarının işletilmesi Türk şirketi tarafından deruhde edildiği tarihin dördüncü senesinden itibaren, Türkiye Hükûmeti bu kısımları, mezkûr şirkete 3 ay evvel haber vermek şartile, satın almak hakkını kullanmak salâhi-yetini mahfuz tutmaktadır.

Çoban Bey - Nuseybin kısmını işleten Türk şirketinin de bu kısımın işletilmesini deruhde ettiği tarihin dördüncü senesinden itibaren her zaman, üç ay evvel haber vermek şartile, işletmekten vaz geçmeğe hakkı olacaktır.

#### Madde — 6

Türkiye arazisi dahilinde bulunan kısımları işleten şirkete işbu protokol ile bahşolunan hukuk Türkiye Hükûmeti ile evvelce anlaşmadan hiç bir suretile diğer bir şirkete terkedilemeyecektir.

Ankarada 27 teşrinievvel 1932 tarihinde iki nüsha olarak tanzim olunmuştur.

*Dr. Tefvik Rüşti*  
*Charles de Chambrun*

## 1 numaralı ilişik

Ankara: 27 - X - 1932

Büyük Elçi Hazretleri,

Bu günkü tarihle imza ettiğimiz protokola atfen işbu protokolün 1 inci maddesinin 2 inci fıkrasında teşkili derpiş olunan Türk şirketinin müdüriyet teşkilâtı İzmir - Kasaba Demiryolları kumpanyasının müşâbih olacağını Zati Devletlerine tasrih etmeği faideli bulmaktayım; İşbu şirket, işletmenin, istilzam ettiği idare ve faaliyet birliğinin temini için Suriyede ierayi faaliyet eden Fransız şirketle bir itilâf yapmak hususunda serbest olacaktır

Pek yüksek ihtiramatımın teminatını kabul buyurmanızı rica ederim, Büyük Elçi Hazretleri.

*Dr. Tefvik Rüştü*

Fransa Büyük Elçisi

Kont de Chambrun Hazretlerine

## 2 numaralı ilişik

Ankara, 27 - X - 1932

Büyük Elçi Hazretleri,

Bu günkü tarihle imza ettiğimiz protokola atfen işbu protokolün imzası tarihinden itibaren 6 ay zarfında Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine iade olunacak kısımda halen istihdam edilmekte olan memurun ve müstahdeminin hizmetlerine nihayet verildiği takdirde Mersin - Adana hattının memurun ve müstahdeminin hizmetlerine nihayet verilmesinde tatbik edilmiş olan usul ve hile hareket olunacağını Zati Devletlerine beyan ile kesbi şeref eylerim.

Pek yüksek ihtiramatımın teminatını kabul buyurmanızı rica ederim, Büyük Elçi Hazretleri.

Fransa Büyük Elçisi

Kont de Chambrun Hazretlerine

*Dr. Tefvik Rüştü*

## 3 numaralı ilişik

Ankara, 27 - X - 1932

Vekil Beyefendi,

Bu günkü tarihle imzaladığımız protokole ilâve olunmak üzere irsal buyurmak lâtfunda bulunduğunuz iki mektubu aldığımı haber vermekle şerefyabım.

Bu vesaike senet ittihaz ederek ihtiramatı faikamın teminatını teyit eylerim Vekil Beyefendi.

Hariciye Vekili Dr. Tefvik Rüştü Beyefendi  
Hazretlerine

*Kont de Chambrun*

## ŞİMENDİFERLERE MÜTEALLİK 27 TEŞRİNİEVVEL 1932 TARİHLİ MÜŞTEREK BEYANNAMENİN İMZA PROTOKOLÜ

Müşterek beyannamenin mukaddemesindeki ahkâmı haleldar etmemek üzere Âkitler azamî bir sene müddetin işbu beyannamenin A, B, C fıkralarındaki ahkâmın tatbik edileceğini ve bu müddet nihayetinde Yüksek Âkit Taraflardan her birinin serbestii hareketini iktisap edeceğini teslimde müttefiktirler.

27 teşrinievvel 1932

*Dr. Tefvik Rüştü*  
*Ch. de Chambrun*